

**Homenatge a
Obrador Edendum de
la Fundació Quer Alt,
de Santa Coloma de Queralt**

Elena de la Cruz Vergari

• **Fundació Quer Alt**
 • **la voluntat de promoure la cultura**

• **Elena de la Cruz Vergari**
 • Departament de Filologies Romàniques
 • Universitat Rovira i Virgili

I. La Fundació

La Fundació Quer Alt¹ fou constituïda l'any 2007, arran de l'activitat de les publicacions que duïa a terme l'empresa Obrador Edendum SL. Inicialment, hom només volia donar suport econòmic a una editorial que s'anava especialitzant en la publicació d'obres que semblaven culturalment necessàries però que resultaven comercialment no gens viables.

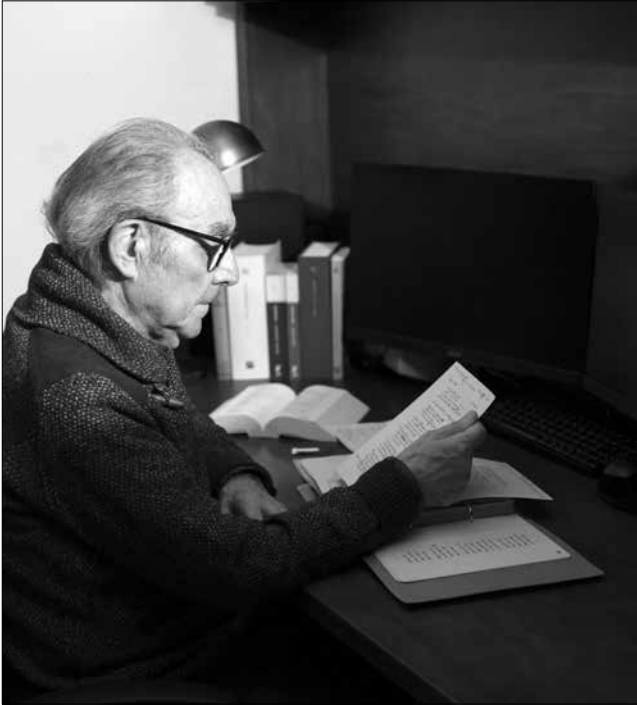
De seguida, els promotors de la Fundació s'adonaren que l'objectiu podia ésser més ampli. Era possible de crear una institució que, tot i les seves limitacions inicials, pogués contribuir modestament a la promoció cultural del país. Sense menystenir cap dels aspectes de la cultura popular, el promotors decidiren que la Fundació s'havia de centrar bàsicament en la divulgació d'aquells aspectes de la cultura que requereixen un cert esforç intel·lectual i una considerable disciplina mental: filosofia, ciència, literatura d'idees i reflexió teològica.

Ben aviat, l'Ajuntament de la vila i la Universitat Rovira i Virgili donaren suport a la iniciativa i oferiren a la incipient Fundació Quer Alt la possibilitat de gestionar una seu del Campus Extens de la Universitat.

Com a patrimoni fundacional, els promotors reberen la donació d'un edifici de nova construcció, idoni per a la instal·lació d'una Fundació: sala de reunions, secretaria, magatzem. Alhora, la Fundació rebia la totalitat de les accions de l'empresa Obrador Edendum SL i obtenia una biblioteca ben assortida que entrava a formar part del patrimoni de la Fundació.

Objectius de la Fundació

És clar que tota activitat humana que no sigui purament física o biològica és cultural –i en aquest sentit són evidentment *cultura* la moda en el vestir, les receptes de cuina o les festes populars, per exempl–. Tanmateix la Fundació no contemplava que el seu camp d'activitat s'hagés de centrar en la promoció de la modisteria,

Josep Batalla, impulsor de l'Obrador Edèndum i de la Fundació Quer Alt, al seu despatx.

Col·lecció i traducció de l'obra llatina de Ramon Llull

la gastronomia o el folklore. El concepte de cultura a què feia referència la incipient Fundació Quer Alt era més restringit. Pretenia de promoure aquells aspectes de la cultura que —atès que demanen esforç i disciplina— sovint han estat conreats per minories exigents amb si mateixes. Primordialment, doncs, *cultura* era per a la Fundació: filosofia, ciència, literatura d'idees, i també teologia, en el sentit ampli d'exposició enraonada d'una creença religiosa.

Cal tenir en compte, també, que la fundació ha quedat definida per circumstàncies imprevisibles: sorgí en una situació molt concreta d'aparent bonança econòmica i ha hagut de tirar endavant, treballasant, en uns anys de restriccions econòmiques severes. Té, a més, com tantes coses la vida, la seva singularitat. Tot seguit la caracteritzaré fent servir quatre frases aparentment contradictòries: modèstia ambiciosa, realisme idealista, humanisme científic i localisme universalista.²

singularitat de la Fundació

modèstia ambiciosa

La Fundació ha estat sempre de proporcions modestes perquè ho és la vila on ha nascut, ho són els qui la gestionen i, per tant, ho és indefectiblement el seu pressupost. A diferència d'altres fundacions, la Fundació Quer Alt no compta amb recursos propis que li permetin d'oferir subvencions o beques quantioses a qui les demani. Tot al contrari, és la Fundació la qui necessita ajuts per a poder funcionar. Tanmateix, els patrons de la Fundació creuen que no han de renunciar a ambicionar res que estigui al seu abast. Així, la Fundació ha d'oferir no solament activitats que interessin als vilatans, sinó que també ha d'ésser capaç d'organitzar empreses d'una certa volada cultural. La seva editorial, l'Obrador Edèndum, ha de maldar per arribar a ésser rendible i fer-se un nom reconegut en el mercat dels llibres, sense haver de renunciar al seu ideal d'alta divulgació científica; la Biblioteca de la Fundació Quer Alt, ben catalogada i ben nodrida, ha d'esdevenir un referent per als medievalistes, sense haver d'emigrar de la modesta plaça on ara es troba.

realisme idealista

Sens dubte, cal tocar de peus a terra i no fer volar gaires coloms. En tot cas, la Fundació n'ha fet volar pocs i sense perdre'ls mai de vista. Amb seny, amb habilitat i de manera volenterosa, ha hagut

de treure el màxim de partit possible dels recursos modestos de què disposava. En aquest sentit, la Fundació ha mirat sempre d'imitar el realisme empresarial que sap decantar-se pel que és factible i desestima el que és quimèric. Això no obstant, la Fundació no és cap empresa. Si el que es proposa de fer fos econòmicament rendible, de segur que ja hi hauria alguna nova empresa de serveis que ho faria. No podem oblidar que tota fundació és necessàriament filantròpica i, doncs, altruista. La Fundació Quer Alt no pretén fer diners sinó invertir bé els que pugui rebre a fi de promoure obres culturalment necessàries però comercialment inviables.

humanisme científic

Probablement un dels llastres que, al nostre país, més ha impedit el desenvolupament cultural ha estat el progressiu distanciament entre el que, simplificant molt les coses, anomenem «ciències» i «lletres». Com si la matemàtica no pogués ésser plaent i bella, i la poesia no hagués d'ésser rigorosa i exigent. Com si la ciència no pogués dir res a la metafísica, i els enginyers no haguessin de qüestionar èticament assoliments tècnics. Com si la història de la ciència no hagués d'ésser tan socialment crítica com ho és la història de les idees polítiques. A hores d'ara, hi ha, és clar, teòrics qualificats que des de fa temps intenten posar-hi remei, però el debat és de dimensions tan àmplies que sobrepassa la modesta Fundació Quer Alt. En canvi, sí que és al seu abast programar els llibres d'Obrador Edendum amb la intenció de salvar una part de la distància que molt sovint encara separa científics i literats. Modestament, la Fundació Quer Alt voldria contribuir a trobar l'equilibri necessari entre ciència i art, entre raó i sensibilitat crítica.

localisme universalista

La Fundació ha nascut a Santa Coloma i té la seva seu a les contrades del nord de la Conca de Barberà, tocant a l'Anoia i a la Segarra. Les seves arrels són, doncs, inequívocament locals. Com a membres nats del patronat de la Fundació, l'alcalde de la vila i el rector de la Universitat Rovira i Virgili són responsables de mantenir constantment actius els dos pols que han de mantenir en tensió l'activitat de la Fundació: l'arrelament i la fidelitat a la terra —raó d'ésser d'un ajuntament— i l'interès per les grans obres de la cultura universal —raó d'ésser d'una universitat—. Especialment, el catàleg d'Obrador Edendum ha de reflectir aquest doble interès.

Així, tot i les seves limitacions inicials, la Fundació Quer Alt es mostrava disposada a contribuir modestament a la promoció cultural de la vila i del país. En aquest sentit, ara és una institució privada que té tres grans finalitats:

- * el manteniment de la seva BIBLIOTECA que, a mesura que va essent catalogada, s'incorpora al Catàleg Col·lectiu de les biblioteques de les Universitats Catalanes;

- * la direcció de la seva empresa OBRADOR EDÈNDUM que, sense ànim de lucre, edita obres de divulgació humanística i científica;

- * i la gestió d'una SEU DEL CAMPUS EXTENS de la Universitat Rovira i Virgili.

II. Biblioteca

El fons de la biblioteca —de prop de 20.000 volums— és constituït per obres clàssiques de cultura humanística, si bé la secció més ben representada és la filosofia medieval.

A més de les obres de referència general —diccionaris, enciclopèdies— i d'una àmplia selecció de literatura catalana, la biblioteca es caracteritza pel seu fons en filosofia —introduccions, manuals, històries de la filosofia, textos de filòsofs i monografies sobre les diverses branques de la reflexió filosòfica—.

L'antiguitat clàssica hi és ben representada: la col·lecció completa de la «Fundació Bernat Metge», volums de les col·leccions Budé i Loeb Library, com també edicions soltes, monografies diverses, especialment sobre Plató, Aristòtil i Agustí d'Hipona.

El Servei de Biblioteca i Documentació de la URV dona el suport tècnic necessari per a la catalogació de la Biblioteca. Les fitxes dels llibres es van incorporant al catàleg general de la URV i, a través d'aquest catàleg, al Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya. Aproximadament, uns 2.000 llibres de la Biblioteca de la Fundació Quer Alt no són en cap altre catàleg de les universitats catalanes.

Com ja he dit, la secció més ben fornida és la de filosofia medieval. La biblioteca posseeix nombrosos assaigs sobre el pensament medieval, textos dels autors més importants i monografies sobre llur pensament, com també les obres completes de pensadors medievals destacats —Anselm de Canterbury, Abelard, Tomàs d'Aquino, Duns Escot, Ramon Llull i Ockham—. Arran de l'inici de la col·lecció *Traducció de l'Obra Llatina de Ramon Llull*, empresa per l'Obrador

Mostra del fons de la biblioteca de la Fundació Quer Alt

Sala estudi biblioteca de la Fundació Que Alt

Edèndum, la biblioteca ha augmentat notablement el seu fons de textos (MOG, ORL, ROL, NEORL) i estudis lul·lians.

III. Obrador Edèndum

L'Obrador Edèndum és una empresa d'estructura artesanal que publica textos i estudis referents a la cultura humanística i científica. L'àmbit d'edició és, doncs, l'assaig filosòfic i teològic, el pensament científic i la literatura d'idees.

Des de l'inici, els editors volgueren que els textos publicats fossin filològicament correctes i literàriament atractius. En conseqüència, les edicions havien d'ésser tipogràficament acurades: claredat, economia de mitjans i un cert classicisme les han caracteritzades. Les introduccions i les notes —quan escau de posar-n'hi— havien d'oferir la informació necessària per a la comprensió de l'obra editada. Dit amb altres paraules, la intenció dels editors ha estat sempre que els llibres publicats poguessin pertànyer al que hom anomena «alta divulgació», adreçada a un públic cultivat, exigent però no especialista.

Actualment, el catàleg agrupa les publicacions en quatre grans blocs temàtics: ciència, filosofia, literatura i medievalística. Tanmateix, on l'Obrador Edèndum ha esmerçat més esforços ha estat en dues col·leccions de medievalística: la *Traducció de l'Obra Llatina de Ramon Llull* i la *Bibliotheca Philosophorum Medii Aevi Cataloniae*, és a dir, la que acull i difon els filòsofs medievals que foren actius en els països de parla catalana.

Traducció de l'obra llatina de Ramon Llull

L'obra intel·lectualment més ambiciosa de Ramon Llull, la configuració de l'Art —entesa com la combinatòria contemplativa de conceptes religiosos i filosòfics, amb què el creient considera la raonabilitat de la seva fe—³ens ha arribat sobretot en llatí. Avui dia en tenim valuoses edicions que malauradament queden fora de l'abast de qui no ha rebut cap formació específica en filosofia medieval. Tanmateix, el pensament lul·lià expressat en llatí, per la seva originalitat, pot interessar tant als lectors que s'acosten per primera vegada a l'obra de Ramon Llull com a aquells que ja la coneixen pels seus textos literaris catalans.

En aquest sentit, la col·lecció *Traducció de l'Obra Llatina de Ramon Llull* vol posar-la a l'abast de tothom i, alhora, oferir un instrument de treball útil per als estudiosos lul·listes.

Cada volum consta d'una edició del text llatí i d'una traducció al català. El text llatí és pres de les *Raimundi Lulli Opera Latina*, però revisat, si escau. La introducció i l'anotació, generoses, expliquen el text històricament, l'emplacen dins del sistema de l'Art lul·liana, i el relacionen amb les fonts que l'hagin pogut influir.

Un consell editor vetlla per seleccionar treballs i per assegurar que les publicacions tinguin la qualitat exigida en l'edició de textos medievals.

volums publicats

Retòrica nova

El fantàstic. La ciutat del món

Disputa entre la fe i l'enteniment

Llibre del tàrtar i el cristià

obres previstes

Ars compendiosa Dei (opus 134) ROL XIII

Ars mystica philosophiae et theologiae (opus 154) ROL V

Consolatio Venetorum et totius gentis desolatae (opus 78)

De ascensu et descensu intellectus (opus 120) ROL IX

Liber de Deo et suis propriis qualitibus infinitis (opus 254)

ROL II

Liber de intellectu (opus 109) ROL XX

Liber de lumine (opus 106) ROL XX

Liber de significatione (opus 114) ROL X

Liber lamentationis philosophiae (opus 170) ROL VII

Bibliotheca Philosophorum Medii Aevi Cataloniae

La finalitat primordial de la col·lecció és la recuperació, interpretació i difusió del patrimoni intel·lectual dels pensadors que, amb llur ensenyament o llurs escrits, influïren notablement en la vida cultural dels països de parla catalana durant els segles XIV, XV i XVI.⁴

Avui dia, l'edat mitjana és important no sols per les construccions arquitectòniques que ens ha llegat —els monestirs i les catedrals, especialment— o per les seves contribucions al progrés tecnològic —els rellotges de torre i les arades de pala, per exemple—, sinó sobretot per les universitats i els estudis generals, instituïts en aquell període, i en els quals es gestà un riquíssim discurs filosòfic. No hem d'oblidar que moltes de les idees que configuraren el que avui denominem «modernitat» tenen llur origen en l'edat mitjana tardana.

L'activitat filosòfica en l'època medieval fou molt fructífera en els països de parla catalana. És clar que no tots els mestres que ensenyaven en els estudis generals establerts en els territoris de la Corona d'Aragó i del Regne de València tingueren la genialitat de pensadors com Arnau de Vilanova o Ramon Llull, o l'enginyer precoç de Vicent Ferrer. Tanmateix, molts d'ells foren sens dubte escolàstics ben preparats, capacitats per a intervenir amb competència doctrinal en els grans debats de l'època.

La gran majoria dels pensadors medievals relacionats amb els països de parla catalana pertanyien a ordes religiosos —franciscans, dominics, carmelites, augustinians—, i havien rebut una bona formació a la Universitat de París o en un estudi general de llur orde. Alguns d'ells foren deixebles directes de Duns Escot, com el franciscà aragonès Antoni Andreu; uns altres s'havien format en l'ambient intel·lectual del tomisme incipient, com el valencià Vicent Ferrer o el gironí Nicolau Eimeric —tots dos dominics i lògics competents—. Alguns d'ells van desenvolupar amb preciosisme les *formalitates* escotistes, com el franciscà Pere Tomàs, probablement d'origen gallec però radicat a Barcelona, o el franciscà de Vilafranca del Penedès Guillem Rubió, deixeble directe a París de l'escotista Francesc de Marchia; uns altres, foren deixebles directes de Godofred de Fontaines, com el carmelità rossellonès Guiu Terrena.

Tots aquests pensadors, vinculats, d'una manera o altra, als països de parla catalana, foren intel·lectuals de primera línia. No obstant això, aquests pensadors medievals dels segles XIV, XV i XVI són avui dia ignorats, com ara el montblanquí Pere Daguí,⁵ i sovint llurs escrits romanen encara inèdits.⁶ Uns quants textos foren impresos per editors renaixentistes, però poquíssims han estat objecte d'una edició moderna i no comptem cap edició que contingui el text llatí traduït i anotat. La tasca d'editar la producció filosòfica medieval que florí als països de parla catalana està per fer.

La col·lecció *Bibliotheca Philosophorum Medii Aevi Cataloniae* es proposa, doncs, de divulgar aquest patrimoni desconegut. Amb aquesta intenció, vol oferir el text original llatí —críticament editat, en la mesura que això sigui possible— de les obres més representatives de l'activitat intel·lectual desenvolupada als països de parla catalana al llarg de l'edat mitjana tardana. El text llatí, precedit d'una àmplia introducció, va acompanyat sempre d'una traducció al català i d'una altra a l'anglès, convenientment anotades per a facilitar la comprensió del lector no especialista en filosofia medieval.

Els textos filosòfics redactats en altres llengües que el llatí, com és ara l'hebreu o l'àrab, siguin originals o traduccions del llatí, també poden formar part de la col·lecció. Els editors no exclouen pas l'edició de textos importants que s'hagin divulgat pel país i hagin estat conservats als arxius de l'antiga Corona d'Aragó o del Regne de València, encara que llurs autors no s'haguessin vinculat personalment amb cap territori de parla catalana a fi de poder copsar l'ambient filosòfic de l'època.

volums publicats

VICENT FERRER. *Quaestio de unitate universalis* (îâîø ðëää áëâîì)

PERE TOMÀS. *Tractatus brevis de modis distinctionum*

GUIU TERRENA. *Confutatio errorum quorundam magistrorum*

PERE DAGUÍ. *Tractatus formalitatum brevis. Tractatus de differentia*

VICENT FERRER. *De suppositionibus*

obres previstes

Les històries de filosofia i teologia medievals que inclouen àmplies referències bibliogràfiques dels autors i de les obres més importants de l'edat mitjana tardana⁷ juntament amb els repertoris circumscrits a autors d'un orde religiós determinat —carmelites,⁸ dominics⁹ o franciscans—¹⁰ han permès d'establir un catàleg provisional dels textos que poden formar part de la col·lecció *Bibliotheca Philosophorum Medii Aevi Cataloniae*.

Però cal observar que aquestes referències generals poden ocultar seriosos problemes sobre l'autoria dels textos. A més, cal presumir que els manuscrits o les edicions impreses existents exigiran una laboriosa tasca de col·lació a fi d'establir un text acceptable filològicament i filosòfica. En aquesta qüestió, no disposem de treballs previs que permetin de procedir sense més a la traducció del text, com ocorre quan ja existeixen edicions crítiques.

Fetes aquestes matisacions, els responsables de la col·lecció han pogut enllestir el següent inventari provisional d'obres susceptibles d'ésser editades.

SEGLE XIV

ANTONI ANDREU. *Quaestiones super XII libros Metaphysicae; Expositio in libros Metaphysicorum; Quaestiones in Praedicamenta; Scriptum in Perihermeneias; Quaestiones de Sex Principiis; In quatuor libri Sententiarum; Abbreviatio operis Oxoniensis Scoti; Quaestiones de tribus principiis rerum naturalium; Tractatus de syllogismo demonstrativo et topico*

- ANTONI CANALS. *De arte memorativa expositio*
- BERNAT OLIVER. *Tractatus contra caecitatem iudaeorum; De inquisitione Antichristi*
- FERRER CATALÀ. *Quodlibeta; Quaestio disputata: utrum primi motus vel cogitatio de re illicita sit peccatum*
- FRANCESC BACÓ DE GIRONA. *Repertorium praedicantium; De lucta militantium Ecclesiae Antichristi impugnantis ipsum*
- GUILLEM RUBIÓ. *In quatuor libri Sententiarum; Quodlibeta*
- GUIU TERRENA. *Commentarii in libros Sententiarum; Quaestiones ordinariae de verbo; Quaestiones disputatae; Quodlibeta; Quaestiones de anima; Quaestiones Metaphysicorum; Quaestiones in libros Physicorum; Quaestiones in libros Ethicorum; Super libros Politicorum*
- JOAN DE LA SANTA CREU. *Terminus in quem, tractatus minor*
- JOAN DE MONÇÓ. *Glossulae super libros Perihermeneias*
- JOAN FORT. *Praedicabilia*
- NICOLAU EIMERIC. *Breviloquium totius scientiae logicalis et de principiis naturalibus; Quaestiones super primum librum Physicorum*
- NICOLAU ROSSELL. *De processibus paparum contra principes inutiles*
- PAU CRISTIÀ. *Disputatio inter Paulum Christianum et R. Mosé ben Nahaman*
- PERE D'ARAGÓ. *Tractatus de vita et moribus et regimine principum*
- PERE D'ATARRABIA. *In primum librum Sententiarum*
- PERE TOMÀS. *In primum librum Sententiarum; Quodlibet; Quaestiones in Metaphysicam Aristotelis; In VIII libros Physicorum; De esse intelligibili; Quaestiones de ente; Quaestiones de formis sive de forma substantiali; De unitate minori; Formalitates breves et conflatile*
- RAMON MARTÍ. *Pugio fidei*
- SEBASTIÀ D'ARAGÓ. *Quaestiones variae philosophiae*
- SEGLES XV-XVI
- ÀNGEL ESTANYOL. *Opera logicalia*
- JOAN CASANOVA. *De potestate papae et concilii generalis*
- JOAN DE SALAIA (O CELAYA). *In librum Praedicamentorum; In librum Praedicabilium Porphyrii; In libros Priorum Aristotelis; In libros Posteriorum Aristotelis; Commentaria in libros Sententiarum; Expositio in VIII libros Physicorum; In libros De coelo et mundo; De generatione et corruptione; In X libros Ethicorum Aristotelis; Magna exponibilia; Dialectica et logica; Magnae suppositiones; Dialecticae*

introducciones; Insolubilia et obligationes

JOAN MARBRES. *Quaestiones super VIII libros Physicorum Aristotelis*

PERE GARSIA. *Contra conclusiones Pici Mirandoli*

III. Campus extens de la URV

El Campus Extens de la URV és un projecte estratègic que vol desenvolupar la tercera missió de la Universitat. Aquesta missió pretén —a partir de les altres dues missions, la de formació i la de recerca— apropar-se al territori que l'envolta, conèixer-ne les necessitats i donar-hi resposta, a fi de contribuir així al progrés del territori que l'ha vist néixer i on desenvolupa de manera més directa la seva activitat.

En aquest sentit, una fundació de naturalesa humanista, que treballa amb modèstia ambició i rigor científic, des d'un realisme idealista, pot ajudar la Universitat a acomplir, en efecte, «un paper rellevant en la configuració d'una societat democràtica, justa i plural que conjugui el progrés amb el respecte a les persones [...] impulsant la reflexió crítica en benefici de la societat» tal com s'expressa en la *Visió estratègica* de la URV.

Banderola URV Campus extens

L'activitat de la seu del Campus Extens establert a Santa Coloma de Queralt a través de la Fundació Quer Alt, suposa una antena de coneixement que connecta la societat amb la Universitat a través de diverses activitats que fomenten el teixit local i la formació continuada de les persones. El patronat, que ha assumit de grat la funció de promoció cultural entre la població de Santa Coloma de Queralt, s'ha encarregat d'organitzar cicles de conferències, presentacions, exposicions, grups d'estudi, jornades de portes obertes i també, quan escau, sortides culturals al territori.¹¹ En la mesura del possible, aquesta activitat és feta de comú acord amb les associacions que ja són actives a la vila o amb joves estudiants, professors i altres agents culturals tant locals com internacionals.

Notes

- 1.- El cap d'un brollador de les Fonts dels Comtes representa la vitalitat cultural que la Fundació ha pres com a emblema, incorporant-lo al seu logotip.
- 2.- Els paràgrafs següents es basen en Josep Batalla, «Una fundació per a la promoció cultural», dins el fullletó *La Fundació Quer Alt i la seva singularitat* (Santa Coloma de Queralt, 2008) que hom pot descarregar al web <http://www.fundacioqueralt.cat>.
- 3.- Cf. Josep Batalla, *Ramon Llull, un cristià enraonat. Per posar fi a l'entabament del lull lògic*, Obrador Edèndum, Santa Coloma de Queralt, 2019, p. 121-136.
- 4.- Cf. Josep Batalla. «*Bibliotheca Philosophorum Medii Aevi Cataloniae*. El patrimonio filosòfic de la Hispania mediterranea medieval». *Anuario de Historia de la Iglesia*, 2011 (20) 337-342.
- 5.- Excepcionalment han estat editats dos textos seus *Tractatus formalitatum brevis. Tractatus de differentia*, Obrador Edèndum, Santa Coloma de Queralt, 2018.
- 6.- En una obra col·lectiva sobre els estudis medievals fets a Europa al llarg dels segles XIX i XX, *Gli studi di filosofia medievale fra otto e novecento. Contributo a un bilancio storiografico*. Atti del convegno internazionale Roma, 21-23 settembre 1989. Ed. de Ruedi Imbach i Alfonso Maierù. Roma: Edizioni di Storia e Letteratura, 1991, no s'esmenta cap edició ni cap estudi important sobre textos dels gairebé un centenar dels autors inventariats o comentats per Tomàs Carreras Artau - Joaquim Carreras Artau, *Historia de la filosofía española. Filosofía cristiana de los siglos XIII al XV*, Asociación española para el progreso de la ciencia, Madrid, 1939-1943, 2 vol.
- 7.- Tomàs Carreras Artau - Joaquim Carreras Artau, *Filosofía cristiana de los siglos XIII al XIV*, op. cit. en la nota anterior; Maurice de Wulf, *Historia de la filosofía medieval*. Trad. J. Toral, Editorial Jus, México, 1945-1948, 3 vol.; Bernhard Geyer, *Die patristische und scholastische Philosophie*, Mittler & Sohn, Tübingen, 1951; Vicente Muñoz Delgado, «Lógica Hispano-Portuguesa hasta 1600» i José Riesco Terrero, «La metafísica en España (siglos XII al XV)», en *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España*, Instituto de historia de la teología española, Salamanca, 1972; Evangelista Vilanova, *Història de la teologia cristiana*, Herder, Barcelona, 1984, vol. 1: «Dels orígens al segle XV»; Peter Schulthess i Ruedi Imbach, *Die Philosophie im lateinischen Mittelalter. Ein Handbuch mit einem bio-bibliographischen Repertorium*, Artemis & Winkler, Düsseldorf-Zürich, 2000; Benoît Patar, *Dictionnaire abrégé des philosophes médiévaux*, Les Presses Universitaires, Québec, 2000.
- 8.- Bartomeu Xiberta, *De scriptoribus scholasticis saeculi XIV ex Ordine Carmelitarum*, Bureau de la Revue d'Histoire Eclésiastique, Lovaina, 1931.
- 9.- Albert Collell Costa, *Escritores dominicos del Principado de Cataluña*, Imprenta Casa Provincial de Caridad, Barcelona, 1965; Laureano Robles, *Escritores dominicos de la Corona de Aragón. Siglos XIII-XV*, Imprenta Calatrava, Salamanca, 1972.
- 10.- *Franciscan authors, 13th-18th century*; cf. <http://users.bart.nl/~roestb/franciscan/index.htm>.
- 11.- Cf. <https://www.urv.cat/ca/societat-empresa/campus-extens/queralt/>.